

(יד) קברי כותים - עיין במ"א שכתב **דלפי טעם השני** הנאמר בגמרא שהוא כדי שיבקשו המתים עלינו רחמים אין לילך לקברי כותים עיין שם בגמרא... ולבד כ"ז במקומות **שמעמידין גילולים** על קבריהן בודאי אין נכון להתפלל שם:

10. תלמוד בבלי מסכת תענית דף טז.

למה יוצאין לבית הקברות? פליגי בה רבי לוי בר חמא ורבי חנינא. חד אמר: הרי אנו **חשובין לפניך כמתים**, וחד אמר: **כדי שיבקשו עלינו מתים רחמים**. מאי בינייהו? איכא בינייהו קברי נכרים.

The Gemara further asks: **And why do they go out to the cemetery on a fast day?** Again, **Rabbi Levi bar Hama and Rabbi Hanina disagree with regard to this matter. One said this is as though to say: We are like the dead before You. And one said that one goes out to the cemetery in order that the deceased will request mercy on our behalf.** The Gemara asks: **What is the practical difference between them?** The Gemara answers that the practical difference **between them concerns graves of gentiles.** If the purpose of going to graves is to say that they stand before God like the dead, graves of gentiles would suffice. However, if they go to the cemetery for the deceased to ask for mercy on their behalf, they should visit specifically Jewish graves.

11. שמות פרק כ, ב-ג.

(ב - ג) אָנְכִי ה' אֶ-לֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עַבְדֶּיךָ לֹא יִהְיֶה-לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל-פְּנֵי:

12. דברים פרק יח פסוק יא

וְחָבַר חָבַר וְשָׂאֵל אוֹב וְיִדְעֵנִי וְדָרַשׁ אֶל-הַמֵּתִים:

13. חזקוני דברים פרק לד פסוק ו

עד היום הזה - ... **ושלא ידרשו בו שואלי מתים.**

14. שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס לבוב סימן קסד (רב חיים פלטיאל) ...הו' ידוע כי מאוד אני נפלא על בני אדם הנודרים על בית הקברות כי קצת היה דומה לדורש אל המתים. דלא מצינו רק גבי כלב שנשתטח על קברי אבות [סוטה לד, ב], היינו שמתפללים לה' **ומקום קדוש גורם שתהא תפלתו נשמעת**, כדאשכחנא גבי אברהם [בראשית יט, כז] אל המקום אשר עמד שם, מלמד שהמקום גורם. א"נ אדם שביזה את המת ולכבודו משתטח על קברו, זה מצינו [חגיגה כב, ב]. אך נשים ובני אדם שאינם יודעים זה לא ידעתי הליכתם למה. ואני רגיל לכל הבאים אלי לפתוח להם בחרטה ויתירו להם הנדר, ויתן לצדקה מה שהיה מוציא על הדרך, ואחר כך יתן מה שנשאר כפי מה שהיה טורחו והילוכו זה יתן לצדקה, וינצל מצעקה.

15. גשר החיים, חלק ב, פרק כ"ו

(א) ... והנה אלו **השוטים** הצועקים למתים ודורשים תשועה מהם – לבד מאשר **עוברים על דורש אל המתים... עוברים גם על הלאו ולא יהיה לך אלהים אחרים** על פני... (ח) ... בנוגע לבקש ממלאכי השרת שיכניסו תפלותינו וימליצו טוב בעדינו לפני קוב"ה... אין למחות על מנהג האלם שרובם אומרים... (ט) כמו"כ רשאים לבקש מנשמת הצדיק שימליץ אין בזה ודורש אל המתים וה"ה כמבקש מכל צדיק חי להתפלל עבורו...

16. באר היטב, אורח חיים סימן תקפא

(יז) הקברות – דבית-הקברות מקום מנוחת הצדיקים ומתוך כך הוא מקום קדוש וטהור והתפלה נתקבלה יותר. והמתפלל על קברי הצדיקים **אל ישים מגמתו נגד המתים, אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר**, מהרי"ל...

1. בראשית פרק מח פסוק ז

וְאֵנִי בְּבֹאֵי מִפְּדוֹן מִתְּהָ עָלַי רָחֵל בְּאֶרֶץ כְּנָעַן בְּדֶרֶךְ בְּעוֹד כְּבַרְת־ אֶרֶץ לָבָא אֶפְרָתָה וְאֶקְבְּרָה שָׁם בְּדֶרֶךְ אֶפְרָתָה הוּא בֵּית לְחָם:

2. מלבי"ם בראשית פרק לה פסוק כ

ולמדו חז"ל שנקברה שם כדי **שיתפללו ישראל על קברה** בלכתם לגולה, אומר כי הציב מצבה כדי שתהיה קיימת עד היום באחרית הימים, שיצטרפו לדעת מקום קבורת רחל:

3. במדבר פרק יג פסוק כב

וַיַּעֲלֵנוּ בְּנֵגֶב וַיָּבֹא עַד-חֶבְרוֹן וְשָׁם אַחִימֵן שִׁשַׁי וְתַלְמִי יְלִידֵי הָעֵגֶק וְחֶבְרוֹן שִׁבְעֵי שָׁנִים נִבְנְתָה לִפְנֵי צֶעַן מִצְרַיִם:

4. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף לד:

ויעלו בנגב ויבאו עד חברון - ויבאו מבעי ליה! אמר רבא: מלמד, שפירש כלב מעצת מרגלים **והלך ונשתטח על קברי אבות**, אמר להן: אבותי, בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים.

It is also stated with regard to the spies: **"And they went up into the south, and he came to Hebron"** (Numbers 13:22). Why is the phrase "and he came" written in the singular form? The verse **should have said: And they came. Rava says: This teaches that Caleb separated himself from the counsel of the other spies and went and prostrated himself on the graves of the forefathers in Hebron. He said to them: My forefathers, pray for mercy for me so that I will be saved from the counsel of the spies.**

5. דברים פרק לד, ה-ו

(ה) וַיָּמַת שָׁם מֹשֶׁה עֶבְד־ה' בְּאֶרֶץ מוֹאָב עַל-פִּי ה': (ו) וַיִּקְבְּר אֹתוֹ בְּבֵל בְּאֶרֶץ מוֹאָב מִזֶּל בֵּית פְּעוֹר וְלֹא- יָדַע אִישׁ אֶת-קִבְרֹתוֹ עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

6. הגהות הב"ח סוטה יד.

ואמר ר' חמא בר חנינא מפני מה נסתתר קברו של משה מעיני בשר ודם מפני שגלוי וידוע לפני הקב"ה שעתידי ביהמ"ק ליחרב ולהגלות את ישראל מארצם שמא **יבאו לקבורתו** של משה באותה שעה ויעמדו בבכיה ויתחננו למשה **ויאמרו לו משה רבינו עמוד בתפלה בעדנו** ועומד משה ומבטל את הגזירה מפני שחביבים צדיקים במיתתם יותר מבחיייהם...

7. תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג:

ותו, רבי מני בריה הוּו קא מצערי ליה דבי נשיאה. אישתטח על קברא דאבואה, אמר ליה: אבא, אבא, הני מצערו לי. יומא חד הוּו קא חלפי התם, אינקוט כרעא דסוּסוּותייהו, עד דקבילו עלייהו דלא קא מצערו ליה.

And furthermore, the Gemara relates that Rabbi Mani, Rabbi Yona's son, was persecuted by members of the house of the Nasi. He prostrated himself upon his father's grave and said to him: Father, Father, these men are persecuting me. One day, those men were passing there, by the grave, and the legs of their horses became stuck in the ground until they accepted upon themselves not to persecute Rabbi Mani anymore.

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות תענית סימן תקעט סעיף ג

שבע תעניות האלו, אחר שמתפללים, **יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם**, כלומר: הרי אתם מתים כאלו, אם לא תשובו מדרככם (ולפי זה אם אין קברי ישראל הולכים על קברי כותים) (גמרא).

9. משנה ברורה סימן תקעט ס"ק יד

(כז) הקברות - דביה"ק הוא מקום מנוחת הצדיקים והתפלה נתקבלה שם יותר אך אל ישים מגמתו נגד המתים אך יבקש מהש"י שיתן עליו רחמים בזכות הצדיקים שוכני עפר...

18. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן מג

ובדבר אלו ההולכים בעת צרה לקברות אבותיהם ולקברות הצדיקים לבקש רחמים מהש"ת, אם יש בזה משום דורש אל המתים... הנה בהא שנמצא בפיוטים ובסליחות שמבקשים למלאכים שיתפללו עבורנו... חזין שאיכא מחלוקת. דבעלי הפיוטים שהיו ג"כ גדולי ישראל, הרי תיקנו והנהיגו לומר כן. אבל הרבה מרבתינו האחרונים אוסרין זה... וטעם המתירין שהיו ג"כ גאוני עולם מרבתינו הראשונים, מוכרחין לומר דכיוון דהם מלאכים שנתמנו מהש"ת שיהיו סנגורים עלינו לפניו מאיזה טעם, אף שיודע בעצמו כל הסנגוריא יותר מהמלאכים, לכן שייך שנבקשם שיעשו שליחותם באהבה, ויוסיפו גם בקשה לבד עצם מעשה הסנגוריא... עכ"פ במלאכים לנו"ע אסור לבקש שהם יעשו דבר עבורנו... אך איכא מחלוקת רבותינו הראשונים לבקש מהם שהם בשליחותם יעשו באופן היותר טוב לפנינו, די ש אוסרין גם זה. אבל לבקש אדם כשהוא בחיים להתפלל ולברך, הוא דבר הראוי והנכון. לא רק לילך אל הנביאים שמפורש בקראי (מלכים - ב' ד', כ"ג) אלא גם לחכמי תורה, ולא רק לתנאים... ואף לא רק לאמוראים... אלא אף כל חכם שבכל דור ודור צריכים מי שיש לו חולה לילך אצלו שיבקש עליו רחמים... עכ"פ לבקש לאדם שיתפלל עבורו להש"ת, זהו דבר הראוי והנכון, שכן צריכין לעשות. אך לאדם שמת, שכבר לא שייך שהוא יתפלל, אלא שנשמתו שהיא בגנזי מרחמים שייך שתתפלל עבור אלו החיים, שלאילו דסוברים דלמלאכים אסור יש לעיין אם גם לבנ"א שמתו אסור. ולמה שכתבתי, הא אף המתירין לבקש מהמלאכים הוא רק בדבר שנשלחו המלאכים, שבנשמות משמע שלא שייך זה. א"כ גם להתירין לבקש ממלאכים נמי יש לעיין בנשמות... ורק שהבנים שהן בחיים, ואף אחרים, בעצמן שייך שיתפללו להש"ת, שיענה אותם בזכות הצדיקים שהרבו זכיות בחייהם...

19. פרי מגדים אורח חיים אשל אברהם סימן תקפא

טז על. עיין מ"א. ועיין אליה רבה [ס"ק] ל"ט בשם מהרי"ל הלכות תענית [עמוד ער] דבית הקברות מקום קדוש וטהור, יתכין שה' יתן לו רחמים בזכות הצדיקים, ואל ישים מגמתו נגד המתים. ובסידור מענה לשון יש תפלות מה שאומרים על הקברים, משמע קצת שמבקשים מאת הנפש שיליץ טוב בעדנו:

20. שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסז סעיף ג

לא יהלך בבית הקברות או בתוך ד' אמות של מת או של קבר וספר תורה בזרועו ויקרא בו או יתפלל, והוא הדין על פה אסור לקרות, אלא אם כן לכבוד המת, כמו שנתבאר. (וע"ל סימן שד"מ סעיף ט"ז).

21. שו"ת מנחת אלעזר חלק ג סימן נג

... ולפי"ז בקבר רחל אמנו (שהיא אשה) אין חשש בזה... אך נלע"ד דבקברי אבות ואמהות שלפני הדבור ממילא ל"ש איסור זה... אמנם ממילא צ"ל דבקברי קדושים כאלו מאבותינו ורבתינו הקודמים זי"ע ל"ש איסור זה דהא נהגו עוד משנים קדמוניות ודורות הראשונים להתפלל ולקרות בתורה בצבור בביהמ"ד דמערת רשב"י במירון. ושם יש לחלק כיון דהביהמ"ד הוא למעלה והמערה למטה... וכמבואר בש"ע שם (סי' שס"ז סעי' ו') דכיש מחיצה מותר. אבל מצינו כן לרושמי רשימות אה"ק

וגלילות בבל שאמרו שיש ביהכ"נ על קבר אותו תנא או נביא ובצדה הוא קבור ומתפללי' שם בביהכ"נ בצבור אף דהוי קבר שלאחר מ"ת... אולם י"ל כיון דבלא"ה בש"ע שם (סעי' ג' ובסי' שד"מ סעי' ט"ז) דלכבוד המת מותר לומר ד"ת וה"נ במה שאומרים על הקברים תהלים ותפלות ויש לומדים משניות הרי בע"כ ההיתר בשביל שהוא לכבוד וטובת המת הטמון שם להעלותם ולהמציא זכותם ובעלי מליצתם אינו בכלל לועג לרש ואדרבא נ"ר והניי' הוא להם כמבואר בס' חסידים וכמו שביארתי בארוכה בעה"י במנח"א (ח"א סי' ס"ח) ומכ"ש על קבר אבות ואמהות כמו קבר רחל אמנו או תנאים ואמוראים והצדיקים הקודמים אשר בצלם נחי' בגויים. וגם התפלות הקבועות וקה"ת בצבור שם הוא כדי להעלות תפלותינו לפני כסא הכבוד אשר הצדיק הקבור יעלה וכמבואר במג"א הל' ר"ה (סי' תקפ"ז ס"ק ט"ז) ובבאה"ט שם בשם מהרי"ל להשתטח בער"ה על קברי צדיקים דביה"ק מקום מנוחת הצדיקים הוא מקום קדוש וטהור והתפלה נתקבלה יותר עכ"ל ומכ"ש קברי אבותינו הקדמונים וא"כ ה"ז לכבוד המת כנז' שבכח קדושתם מכחם ישחדו בעדנו להעלות תפלותינו...

22. נפש הרב, דף רנד

מנהג משפחת רבנו (עפ"י הגר"א) היה שלא ללכת לביה"ק לבקר על קברי אבות, שלא יהא נראה ח"ו כדורש אל המתים. [כמדומה לי שכן שמעתי פעם מרבנו. ובס' איש ההלכה (עמ' מ) הובא טעם אחר למנהג זה.]